

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Неліна Д. В.
студентка 3-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АСОЦІАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

Право на правничу допомогу в Україні закріплене на конституційному рівні. Згідно зі статтею 59 Конституції України, «кожен має право на професійну правничу допомогу» [1]. Конституція чітко визначає, що ця допомога надається безоплатно у випадках передбачених законом [1].

Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» (далі — Закон) є системоутворюючим нормативним актом, який визначає механізми надання правничої допомоги та гарантує реалізацію права на справедливий суд (право на правничу допомогу, у тому числі безкоштовну, є складовою цього права). Згідно зі статтею 1 Закону, безоплатна правнича допомога — це правнича допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел [2]. Вона поділяється на два види: безоплатна первинна та безоплатна вторинна правнича допомога.

Адвокати є ключовими суб'єктами надання безоплатної правничої допомоги, які залучаються до надання вторинної правничої допомоги. Система безоплатної правничої допомоги (далі — система БПД) в Україні організаційно ґрунтується на взаємодії регіональних центрів та адвокатів, які забезпечують реалізацію права осіб на безоплатну вторинну правничу допомогу. На адвокатів, залучених до системи БПД, поширюються вимоги Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правил адвокатської етики та рішень Ради адвокатів України, спрямовані на підтримання високих стандартів професійної діяльності й недопущення будь-якого зовнішнього адміністративного тиску.

У цьому контексті особливого значення набуває інституційна роль Національної асоціації адвокатів України (далі — НААУ) як професійного самоврядного об'єднання, покликаного забезпечувати незалежність адвокатури та гарантувати дотримання етичних стандартів.

З одного боку, адвокат є членом незалежної професійної самоврядної організації — НААУ. З іншого боку, адвокат, залучений до системи безоплатної правничої допомоги, виступає суб'єктом реалізації державної гарантії права на правничу допомогу та перебуває у

сфері організаційного впливу державного оператора — Координаційного центру з надання правничої допомоги, що зумовлює покладення на адвоката додаткових обов'язків, невиконання яких може мати наслідком притягнення до дисциплінарної відповідальності, що, у свою чергу, виявляє феномен інституційного дуалізму в межах його професійної діяльності.

З метою подолання зазначених інституційних суперечностей та забезпечення узгодженості дій між органами адвокатського самоврядування і державним оператором системи БПД було започатковано механізми офіційної взаємодії між НААУ та Координаційним центром.

Так, 07 березня 2019 року між НААУ та Координаційним центром з надання правничої допомоги укладено Меморандум про співпрацю (далі — Меморандум), який мав на меті налагодження взаємодії для забезпечення високого рівня якості правничої допомоги, що надається адвокатами. Основними напрями співпраці були визначені інформаційна взаємодія та підвищення кваліфікації [3].

Слід зазначити, що НААУ належним чином виконувала свої зобов'язання, включаючи надання Координаційному центру статусу оператора підвищення кваліфікації. Водночас Координаційний центр, не дотримувався погодженої позиції, що призвело до відсутності як інформаційної, так і іншої співпраці.

Внаслідок зазначених обставин Рада адвокатів України на позачерговому засіданні 27 грудня 2022 року одноголосно вирішила вийти з Меморандуму [4]. Причиною розірвання документа про співпрацю стало відсторонення НААУ від усіх ключових процесів, пов'язаних із забезпеченням якості безоплатної вторинної правничої допомоги, що перебували у віданні Координаційного центру, що стосувалося не лише навчання, а й проведення конкурсів з відбору адвокатів та розробки стандартів надання допомоги. Керівництво НААУ відкрито критикувало дії Координаційного центру, вказуючи, що центр «використовує укладений Меморандум для підтримки фікції про нормальну взаємодію» [4].

На нашу думку, вихід НААУ з Меморандуму слід розглядати як прояв реалізації принципу самоврядності адвокатури та захисту її інституційної незалежності. Державна система БПД демонструє тенденцію до надмірної адміністративної централізації, тоді як НААУ послідовно відстоює автономність адвокатського самоврядування та незалежність своїх членів від державного впливу. До моменту, коли на законодавчому рівні буде закріплено право НААУ брати участь у спільному управлінні системою якості надання безоплатної правничої допомоги, а не лише здійснювати зовнішній нагляд, потенційний конфлікт інтересів між цими інституціями зберігатиметься. Крім

того, зазначимо, що НААУ наполягає на тому, що право контролювати якість БПД має належати виключно адвокатам [5].

Окрім інституційного напруження, Л. П. Ізовітова зазначає про низку системних проблем, пов'язаних із підходами до оплати праці адвокатів, залучених до надання безоплатної правничої допомоги. Існуюча фінансова модель є дисфункційною, оскільки фактично змушує адвокатів упродовж тривалого часу кредитувати державу: виплати винагороди часто здійснюються із суттєвими затримками, що суперечить положенням статті 43 Конституції України, яка гарантує право на своєчасне отримання винагороди за працю. Крім того, аналіз функціонування системи безоплатної правничої допомоги свідчить про наявність недоліків в її операційній ефективності, зокрема у сфері адміністрування, документообігу та координації між центрами БПД і адвокатами [6].

Отже, роль НААУ у забезпеченні функціонування системи безоплатної правничої допомоги має стратегічне значення для збереження балансу між державними гарантіями доступу до правосуддя та незалежністю адвокатури як інституту громадянського суспільства. Аналіз взаємодії НААУ та Координаційного центру з надання правничої допомоги дає підстави прийти до висновку про наявність інституційного дуалізму, що проявляється у суперечності між самоврядною природою адвокатури та адміністративно-централізованими механізмами управління системою БПД. Ефективне функціонування системи безоплатної правничої допомоги можливе лише за умови дотримання принципів партнерства між державою та адвокатурою, законодавчого закріплення ролі НААУ у спільному управлінні системою БПД та гарантування фінансової стабільності адвокатської діяльності у межах реалізації державних гарантій права на правничу допомогу.

Список використаної літератури

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#n4363>
2. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011р. № 3460-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
3. Меморандум про співпрацю між НААУ та Координаційним центром з надання правничої допомоги від 07.03.2019р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/e778b5c0bb7c8a2dcb76_file.pdf
4. НААУ вийшла з Меморандуму про співпрацю з Координаційним центром з надання правової допомоги. *Офіційний вебсайт Національної асоціації адвокатів України*. URL: <https://unba.org.ua/news/7814-naau-vijshla-z-memorandumu-pro-spivpracyu-z-koordinacijnim-centrom-z>

nadannya-pravovoi-dopomogi.html?fbclid=IwAR0ducFEKq3PzeBbwGZ6J6t
yTyVNYt37osUiZEI9SmDRR5IEemI6vj0elFM

5. Контролювати якість безоплатної правничої допомоги вправі лише адвокати. *Офіційний вебсайт Національної асоціації адвокатів України*. URL: <https://unba.org.ua/news/8401-kontrolyuvati-yakist-bezoplatnoi-pravnichoi-dopomogi-vpravi-lishe-advokati.html>
6. Ізовітова Л. П. Підходи до оплати праці адвокатів системи БПД мають змінитися. *Офіційний вебсайт Національної асоціації адвокатів України*. URL: <https://unba.org.ua/news/10873-pidhodi-do-oplati-praci-advokativ-sistemi-bpd-mayut-zminitisya-l-izovitova.html>

Науковий керівник: асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» *Щербатий Роман Романович*

Панчошенко О. С.

студент 2-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Цифровізація діяльності органів адвокатського самоврядування є не просто трендом, а об'єктивною необхідністю, зумовленою глобальними технологічними змінами та потребами самої адвокатської спільноти.

Необхідність впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в роботу органів адвокатського самоврядування зумовлена не лише загальносвітовими трендами, але й потребою оптимізації внутрішніх процесів та підвищення якості надання послуг членам професійної спільноти.

Комітет з питань цифровізації адвокатури (надалі — Комітет) є постійно діючим дорадчим колегіальним органом при Національній асоціації адвокатів України (надалі — НААУ), створеним згідно з розпорядженням Голови НААУ/РАУ № 46 від 6 березня 2024 року, з метою забезпечення цифровізації адвокатської діяльності та внутрішніх процесів НААУ[1].

Метою Комітету є комплексна цифрова трансформація адвокатської професії та внутрішніх процесів НААУ, що включає вдосконалення регулювання, організації діяльності та моніторинг новітніх цифрових інструментів. Діяльність Комітету спрямована на дослі-

Хотинська-Нор О. З.

Декларування в системі адвокатського самоврядування:
фікція чи норма? 335

Степанов Є. В.

Актуальні питання здійснення функцій адвокатського
самоврядування у діяльності кваліфікаційно-дисциплінарної
комісії адвокатури 337

Заболотний О. М.

Законодавче регулювання визначення початку перебігу строку
оскарження рішень кваліфікаційно-дисциплінарної комісії
адвокатури 341

Кармазіна К. Ю.

Практика оскарження рішень комісії з оцінювання якості,
повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної
правничої допомоги Ради адвокатів Одеської області 346

Щербатий Р. Р.

Кваліфікаційний іспит як умова доступу до правничої
професії 351

Гривенко В. В.

Вплив воєнного стану на органи адвокатського
самоврядування 355

Зубрицький О. О.

Критерії поважності причин та практика ВКДКА
у дисциплінарних провадженнях щодо неявки адвокатів
у судові засідання 358

Кулікова К. А.

Роль органів адвокатського самоврядування у реалізації
гарантій адвокатської діяльності 362

Левенець К. Є.

Роль вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури
у забезпеченні дотримання адвокатами стандартів адвокатської
діяльності 366

Неліна Д. В.

Роль Національної асоціації адвокатів України у забезпеченні
функціонування системи безоплатної правничої допомоги 370

Панчошенко О. С.

Цифрова трансформація діяльності органів адвокатського
самоврядування 373